

Seta
Transtukipiste

Kun vanhempi on trans*

Linda Korpikoski

15.3.2013

Sisällys

1	Apua, vanhempani on trans!	3
1.1	Mitä minun kannattaa tehdä?	4
1.2	Transmikä?.....	4
1.3	Eikö sukupuoli ole itsestään selvä asia?	6
2	Miten tämä vaikuttaa minuun?.....	7
2.1	Muuttuuko vanhempani?	7
2.2	Entä, jos muut ihmiset eivät ymmärrä?	8
2.3	Millä nimellä kutsun vanhempaini?	11
2.4	Vanhempani tekee elämästäni vaikeaa!	12
2.5	Muu perheeni on eri mieltä kuin minä!.....	14
2.6	Miltä vanhemmastani tuntuu?.....	16
3	Mistä saan lisää tietoa tai apua?	18
4	Vanhempi, läheinen tai ammattilainen: näin voit käyttää tätä tekstiä	20

1 Apua, vanhempani on trans!

Tämä opas sopii tueksi ja avuksi sinulle, jonka vanhempi on transihminen, eli joko transsukupuolinen, transvestiitti, muunsukupuolinen/transgender tai muuten sukupuoleltaan moninainen. (Näistä käsitteistä kerrotaan lisää kappaleessa *Transmikä?*.) Transihmisyyden on asia, josta monet eivät ole vielä tottuneet puhumaan ääneen. Siksi transihmisten lapsista saattaa tuntua, että he ovat yksin asian kanssa. Et kuitenkaan ole ainoa, joka on kohdannut tällaisen tilanteen. **On paljon muitakin nuoria, joiden vanhempi on transihminen.**

Tämä opas voi auttaa sinua etenkin, jos vanhemmasi tilanne aiheuttaa sinulle hämmennystä tai herättää kysymyksiä. On aivan ymmärrettävää, jos olet vihainen, järkyttynyt, pelkät muiden reaktiota, pidät asiaa vastenmielisenä, olet vanhemmastasi huolissasi tai oikeastaan tunnet ihan mitä vaan. **Transihmisyydestä voi seurata käytännössä, että vanhemmasi ilmentää sukupuoltaan tavalla, jota kaikki eivät pidä sopivana tai normaalina.** Voi olla, että isäsi pukeutuu korkokenkiin ja hameisiin, äidilläsi on parransänki tai vanhemmasi herättää hämmennystä pukeutumalla niin, ettei kukaan ole varma onko hän mies vai nainen. Saatat myös huomata vanhemmasi viihtyvän aiempaa paremmin esimerkiksi joidenkin kotitöiden tai harrastusten parissa. Tällainen uusi tilanne saattaa aiheuttaa paljon erilaisia tunteita läheisissä. Voit pohtia, miltä vanhemman transihmisyyden ja sen seuraukset tuntuvat sinusta. Onko joku asia esimerkiksi pelottava tai epämiellyttävä? Oletko huolissasi? Saatat olla myös helpottunut tai tuntea myötätuntoa vanhempasi kohtaan.

Asenteet sukupuolen moninaisuutta kohtaan ovat nykyään asiallisempia ja myönteisempiä kuin ennen. Myös sukupuolen korjaushoidot eli keinot, joilla naisellistetaan tai miehistetään kehoa, ovat kehittyneet. **Yhä useampi ihminen uskaltaa ilmaista sukupuoltaan esimerkiksi pukeutumisella ja käytöksellä sellaisena, kuin hän itse kokee sen.** Halutessaan voi hankkia lääketieteellistä hoitoa aiempaa helpommin. Monelle oman sukupuolen avoin ilmaisuus on tullut mahdolliseksi vasta aikuisiällä, joskus vasta silloin kun on jo saanut lapsia. Yhä useammissa perheissä on vanhempi, joka ilmaisee ainakin melko avoimesti omaa transihmisyyttään.

Eri perheissä vanhemman transihmisyyden vaikutus on eri tavoin. Myös tapa, jolla asia tulee esille voi aiheuttaa monia tunteita. Suomessa transihmisten vanhemmuudesta ei ole paljon tietoa, vaikka monilla transihmisillä on lapsia. Perheet, joissa on transihminen vanhempana, ovat samanlaisia kuin muutkin perheet. Perheessä saattaa olla kaikille perheille tavallisia haasteita ja ongelmia, jotka eivät välttämättä liity vanhemman transihmisyyteen. Transihmisyyden kohtaaminen voi silti joskus olla vaikeaa läheisille. Saatat itsekin huomata ympäristössäsi tai omassa maailmankuvassasi jyrkkiä ja moninaisuutta torjuvia asenteita ja erityisesti puheita. Sinulla saattaa olla erilaisia mielikuvia transihmisistä. Saatat pohtia, mitä transihmisyyden on ja

miten siihen pitäisi suhtautua. Toivottavasti tämä teksti vastaa niihin kysymyksiin, joita sinulla on, ja auttaa sinua ymmärtämään asiaa.

1.1 Mitä minun kannattaa tehdä?

Sinun ei tarvitse tehdä välttämättä mitään. Voit antaa asian olla: vanhempasi voi tehdä elämälläsi mitä haluaa ja sinä voit jatkaa omaa elämääsi rauhassa. On eri asia, kuka sinä olet ja kuka vanhempasi on, eikä hänen identiteettinsä tai itseilmaisunsa tarvitse vaikuttaa sinuun suuresti. Sinun ei tarvitse huolehtia asioista, jotka eivät suoranaisesti koske sinua. Vanhempasi tulee huolehtia itse itsestään, mutta jos sinusta tuntuu siltä, ettei vanhempasi osaa tehdä niin, voit kehottaa häntä hakemaan apua muilta aikuisilta.

Jokainen ihminen käsittelee ja kokee sukupuolen moninaisuuden ja sen merkityksen perheelleen omalla tavallaan. Jos sinusta tuntuu, ettet voi vain jättää asiaa sikseen, jatka lukemista. Tämän oppaan on tarkoitus antaa sinulle näkökulmia sekä neuvoja, miten toimia asian kanssa. Osa asioista voi olla sinulle tuttuja tai sellaisia, joista et halua lukea, joten kannattaa tutustua niihin osioihin, jotka ovat mielestäsi mielenkiintoisia. Aluksi voit lukea seuraavasta luvusta käsitteistä, joilla kuvataan transihmisyyttä, jotta tiedät millaisen asian kanssa olet tekemisissä. Muut luvut käsittelevät sitä, miten asia voi vaikuttaa sinun elämääsi ja perheeseesi, sekä sitä, mitä transihmisyyttä saattaa merkitä vanhemmallesi. Lopussa on ohjeita ja tietoa, mistä voi etsiä lisää tietoa tai mihin voi ottaa yhteyttä saadakseen tukea tai apua.

1.2 Transmikä?

Erilaisia sukupuolikokemuksia varten käytetään erilaisia käsitteitä. Osa transihmisistä ei tunne mitään näistä käsitteistä omakseen ja sinunkin vanhempasi saattaa kokea olevansa kokonaan näiden käsitteiden ulkopuolella. Voi myös olla, että vanhempasi kokee olevansa vähän kaikkea. **Vanhempasi tietää itse parhaiten, millaiseksi hän kokee oman sukupuolensa.** Voit kysyä

Hetero on henkilö, jolla on kyky tuntea emotionaalista, eroottista ja/tai seksuaalista vetoa pääosin eri sukupuolta kohtaan.

Homo on henkilö, jolla on kyky tuntea emotionaalista, eroottista ja/tai seksuaalista vetoa pääosin samaa sukupuolta kohtaan. Homo voi viitata sekä miehiin että naisiin. Suomen kielessä homolla tarkoitetaan yleisemmin miespuolista henkilöä.

Bi on henkilö, jolla on kyky tuntea emotionaalista, eroottista ja/tai seksuaalista vetoa sekä miehiä että naisia kohtaan, tai hän ei koe kohteen sukupuolta merkityksellisenä asiana

Panseksuaali ei halua määritellä seksuaalista suuntautumistaan koskemaan vain joitain sukupuolia, tai eivät ylipäätään koe sukupuolta olennaiseksi seksuaalisen tai emotionaalisen kiinnostuksensa määrittäjäksi.

---

sitä häneltä. Sukupuolen kokemus on yksilöllinen asia. **Monesti tarkalla määritelmällä ei ole väliä, vaan tärkeää on, että vanhempasi voi olla sellainen kuin tuntee olevansa.** Transihmissyys ei määrittele henkilön seksuaalista suuntautumista, joten hän voi olla hetero, homo, lesbo, bi tai pansesuaali. Lisäksi yksittäinen henkilö voi myös olla samanaikaisesti esimerkiksi transsukupuolinen, transvestiitti ja homo.

Transsukupuoliseksi kutsutaan ihmistä, joka kokee olevansa eri sukupuolta, kuin mihin hänet on syntymän yhteydessä määritelty. Kaikki transsukupuoliset ovat kokeneet sukupuoliristiriitaa eli henkistä ja/tai ruumiillista pahoinvointia heille määritellyn sukupuolen ja heidän itsensä kokeman sukupuolen välisen ristiriidan takia. Sukupuoliristiriitaa hoidetaan yleensä lääkityksellä ja/tai leikkauksilla, joiden on tarkoitus muuttaa henkilön keho vastaamaan hänen kokemustaan sukupuolestaan. Jotkut transsukupuoliset eivät koe tarvitsevansa yhtä paljon tai samanlaista lääketieteellistä hoitoa kuin toiset. **Transnainen** tarkoittaa ihmistä, joka kokee olevansa nainen, mutta joka on määritelty syntymässä mieheksi. **Transmies** tarkoittaa ihmistä, joka kokee olevansa mies, mutta joka on määritelty syntymässä naiseksi.

Transvestiitti tarkoittaa ihmistä, joka kokee ajoittain toisen sukupuolen roolin omaksumisen ja sen ilmaisun auttavan häntä tulemaan kohdatuksi sellaisena kuin on. Transvestiitit haluavat ilmentää omaa feminiinistä tai maskuliinista puoltaan esimerkiksi tietynlaisella käytöksellä ja ulkonäöllä. He voivat esimerkiksi käyttää tietynlaisia vaatteita, asusteita ja meikkiä laittautuessaan. Transvestiitti ei tarvitse sukupuolen korjaushoitoja. Joskus transvestisuudesta puhutaan myös ristiinpukeutumisenä. Joskus toisen sukupuolen vaatteisiin pukeutuminen voi tuottaa henkilölle seksuaalista mielihyvää. Tällöin puhutaan transvestisestä fetisismistä, joka on eri asia kuin transvestisuus. Transvestinen fetisismi on yleensä yksityisempi ja aikuisten välinen asia, kuten muutkin seksuaaliset mieltymykset.

Muunsukupuolinen tai **transgender** on henkilö, joka ei koe olevansa yksiselitteisesti mitään sukupuolta tai kokee edustavansa samanaikaisesti useampaa sukupuolta. On myös ihmisiä, jotka kokevat itsensä sukupuolettomiksi. Muunsukupuolisten/ transgenderien tarve lääketieteellisille hoidoille on yksilöllinen; osa tarvitsee samat hoidot kuin useimmat transsukupuoliset, osa tarvitsee joitain tiettyjä hoitoja ja osa ei tarvitse mitään hoitoja.

Transihminen on yläkäsite aiemmin mainituille käsitteille. Transihminen on ihminen, jonka sukupuoli-identiteetti eroaa hänelle syntymässä määritellystä sukupuolesta tai joka ilmaisee sukupuoltaan tavalla, jota ei yleensä pidetä hänelle määritellylle sukupuolelle tyypillisenä. Jotkut ajattelevat, että transihmissyys on yksi intersukupuolisuuden muoto.

Intersukupuolisuus on synnynnäinen tila, jossa ihmisen sukupuolta määrittävät sisäiset tai ulkoiset keholliset piirteet eivät ole yksiselitteisesti miehen tai naisen. Intersukupuolista tilaa

on hoidettu leikkauksin ja hormonihoidoin ja/tai kasvattamalla henkilö tietyn sukupuolen mukaiseksi. Näitä lääketieteellisiä hoitoja kritisoidaan niiden epäeettisyydestä, koska ne eivät kunnioita lapsen ruumiillista koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta.

1.3 Eikö sukupuoli ole itsestään selvä asia?

Tavatessamme uuden henkilön päättelemme usein hänen sukupuolensa mielestämme tietylle sukupuolelle sopivien tuntomerkkien, kuten käytöksen ja ulkonäön perusteella. Ajattelemme helposti, että naiset ja miehet ovat aina tietynlaisia, ja saatamme hämmentyä, jos emme kykene päättelemään jonkun henkilön sukupuolta välittömästi. Käsitys naiseudesta ja mieheydestä tai siitä, kuinka monta sukupuolta tunnetaan, vaihtelee sen mukaan, missä kulttuurissa elämme. Sukupuoli on siis hyvin kulttuurisidonnainen asia. Länsimainen kulttuuri yleisesti ottaen pitää kiinni tarkasta jaottelusta miehiin ja naisiin, vaikka keskuudessamme elää henkilöitä, jotka eivät mahdu näihin määritelmiin. Osa heistä voi olla kumpaakin sukupuolta samanaikaisesti, osa sukupuolettomia ja osa kokonaan eri sukupuolta kuin sitä, mihin heidät on määritelty syntymän yhteydessä. Osa ei ruumiiltaan ole vain joko mies tai nainen.

Olet saattanut huomata, ettet välttämättä aina itsekään muistuta ympäristön oletuksia vastaavaa miestä tai naista. Olet myös mahdollisesti huomannut, että eri yhteyksissä suhtaudutaan eri tavalla sukupuolen ilmaisuun: esimerkiksi joku kaveripiiri saattaa arvostaa yksilöllisyyttä, kun taas toiset voivat tuntea olonsa kiusaantuneeksi ja siksi olla torjuvia. Muodollisissa juhlissa toivotaan usein tietyn sukupuolen edustajalta tietynlaista käytöstä ja ulkoista olemusta, jollaista ei ehkä odoteta lähimpien ystävien tai perheen kesken järjestetyssä illanvietossa. Jo esimerkiksi kaupassa tai terveyskeskuksessa kohtaa usein sukupuoleen liittyviä odotuksia. **Moni saattaa helposti ympäristön paineen takia alistua sellaiseen rooliin, jota ei koe omaksi.**

Moni transihminen on joutunut ainakin jossain elämänvaiheessa elämään enemmän tai vähemmän väärän sukupuolen roolissa sopeutuakseen ympäristöönsä. Ympäristön torjuvaa suhtautuminen voi aiheuttaa transihmiselle paljon vaikeuksia eri elämänvaiheissa. Tämän takia henkilö voi pyrkiä pitämään sukupuolikokemuksensa salassa läheisiltään. Muut ihmiset saattavat kohdella häntä sellaisena kuin hän ei itse koe olevansa. Hän saattaa joutua pelkäämään, että asian paljastaminen voisi johtaa syrjintään tai muuhun huonoon kohteluun.

Salailu voi olla joissain tilanteissa transihmiselle sopivin selvitysmiskeino, ja siksi vanhempasi ei välttämättä ole ollut avoin asiasta aikaisemmin. Voi myös olla, ettei asiasta kertominen ole ollut hänen mielestään ajankohtaista aiemmin. Joskus lapset ovat perheessä syystä tai toisesta viimeisiä, jotka saavat tietää vanhemman transihmisyydestä. **Onkin aivan ymmärrettävää,**

jos olet esimerkiksi pettynyt salailun takia. Usein salailun loppuminen on kuitenkin perheelle suuri helpotus ja avoin keskustelu muistakin asioista voi helpottaa.

2 Miten tämä vaikuttaa minuun?

Miten haluaisit asian vaikuttavan sinuun? On hyvin paljon itsestäsi kiinni, mitä tapahtuu. Vanhempasi transihmisyyks ei itsessään vaikuta sinuun millään tietyllä tavalla. Ulkopuolisten ihmisten näkökulmasta vanhempasi sukupuoli muuttuu, tulee tunnistamattomaksi tai hänet nähdään ajoittain toisen sukupuolen edustajana. Tämä vaikuttaa siihen, miten muut ihmiset näkevät vanhempasi ja perheesi, mutta se ei tee *sinusta* mitään, mitä et jo olisi. Voit antaa asian vaikuttaa sinuun ihan sillä tavalla kuin sinusta tuntuu olevan parasta. Voit olla rauhassa mitä mieltä vain: vaikkapa vastustaa, olla välittämättä, hyväksyä asian tai tukea vanhempaa. Jos muut yrittävät aiheuttaa sinulle huonoa oloa, älä usko heitä. Sinulla on oikeus olla ylpeä itsestäsi ja perheestäsi muista välittämättä.

Muutos voi tuntua etenkin aluksi epämiellyttävältä, mikä on aivan ymmärrettävää. Monet kokevat, että vanhempi muuttuu ja perhe muuttuu. Se on monesti aivan totta, sillä vanhempi on saattanut toimia tietyllä tavalla miellyttääkseen ympäristöä ja hän voi alkaa toimia eri tavalla voidessaan olla avoimesti oma itsensä. Olet saattanut saada tiedon yllättäen tai vahingossa, jolloin tilanne voi tuntua erityisen kaoottiselta. **On siis aivan ymmärrettävää, jos olet vihainen, järkyttynyt, häpeissäsi, pettynyt, epäuskoinen tai ihan mitä vain.** Tällaiset tunteet vanhempasi kohtaan saattavat aiheuttaa syyllisyyttä, mutta ne ovat silti aivan oikeutettuja. Usein tunteet muuttuvat ajan myötä. Joskus voi huomata itsessään kielteisiä tunteita vanhemman transihmisyyttä kohtaan, vaikka olisikin aiemmin suhtautunut siihen myönteisesti.

2.1 Muuttuuko vanhempani?

Entä jos tuntuu siltä, ettei vanhempi ole enää sama ihminen? Haluaako vanhempasi enää käydä yhdessä elokuvissa tai pelaamassa lätkää? Suostuuko hän yhä juoksemaan kanssasi kaikki kaupat läpi sen täydellisen paidan tai vuoden tärkeimmän konsolipelin perässä? Sukupuoli ei loppujen lopuksi vaikuta paljoakaan siihen, miten vanhemmat haluavat viettää aikaa lastensa kanssa. Voit kertoa vanhemmallesi, mitä piirteitä arvostat hänessä ja millaisista yhteisistä ajanvietteistä pidät. Voitte jatkossa tehdä samoja asioita yhdessä kuin aiemminkin ja ehkä löytää uusia yhteisiä ajanvietteitä.

Muistutamme biologisen isäni kanssa paljon toisiamme, ja viihdyn hyvin hänen seurassaan. Näemme asiat aika samalla tavalla ja hänen kanssaan on helppo jutella. Käymme yhdessä esimerkiksi elokuvissa ja syömässä. Hänen transtaustansa ainoa on-

gelma on se, etteivät kaikki sukulaiseni hyväksy asiaa. Minua se ei häiritse enkä oikeastaan ajattele sitä. Jos olisin tuntenut hänet 'miehenä', asian hyväksyminen olisi voinut olla vaikeampaa. Jos elämästäni olisi jostain syystä tullut kurjaa biologisen isäni sukupuolenkorjauksen takia, saattaisin olla myös vihainen hänelle.

- *Transnaisen tytär*

Vanhemman tapa ilmaista sukupuoltaan voi tuntua sinusta joskus hyvin ristiriitaiselta. Saat esimerkiksi olla onnellinen vanhempasi puolesta, mutta toisaalta pelätä hänen muuttuvan. Aluksi voi tuntua, että vanhempasi on valehdellut sinulle itsestään. Vanhempasi transihmisyys voi aiheuttaa sinulle samanaikaisesti esimerkiksi häpeää, surua, vihaa ja rakkautta. **Ei ole ollenkaan epätavallista, että voi tuntea samaan aikaan eri asioita.** Saat myös kokea hänet itsellesi vieraaksi tai etäiseksi ihmiseksi tai sitten hän tuntuu erityisen tärkeältä ja läheiseltä. Voikin olla, että joudut hieman tutustumaan vanhempaasi uudestaan. Lopulta saatat kuitenkin huomata, että hänessä on paljon samoja piirteitä kuin ennenkin ja voitte löytää uusia teitä yhdistäviä asioita. Jatkossa teidän voi olla helpompi olla rehellisiä ja avoimia toisianne kohtaan.

2.2 Entä jos muut ihmiset eivät ymmärrä?

Elämää voi jatkaa aivan kuten ennenkin, vaikka vanhempi olisikin transihminen. Aluksi tämä neuvo voi tuntua typerältä: entä jos vanhempi ajattelee vain itseään, kun ei ole kuten muut? Entä jos kaikki on ihan erilaista, kun isä meikkaa lähikauppaan lähtiessään tai äidillä on äänenmurros? Tai kun uudet kaverit eivät koskaan ole varmoja, onko se leffaan kускаava vanhempasi isä vai äiti? Entä jos kaikesta tuleekin vaikeampaa ja epävarmaa? Miten voi jatkaa elämää, jos kaikki tuntuu ihan väärältä juuri nyt? Jos huomaat, että alat masentua tai tuntea itsesi pitkän aikaa epätoivoiseksi tässä perhetilanteessa, niin hae apua itsellesi.

On aivan totta, että vanhempasi olemus tai toiminta voivat tuoda haasteita. Vanhempi itse kokee saavansa vapauden olla sitä mitä todella on, mutta sinun mielestäsi se voi olla hankalaa. **Liityvätkö huolet kuitenkin enemmän siihen, mitä muut ihmiset ajattelevat?** Jos kavereiden ja tuttujuen suhtautuminen epäilyttää, sinun ei tarvitse kertoa heille, ellet itse halua. Monesti asia tosin tulee ilmi jossain vaiheessa: tällöin on hyvä varautua myös mahdollisiin kielteisiin asenteisiin ja miettiä, miten tekee selväksi, ettei vanhempasi sukupuolen ilmaisu tai kokemus oikeastaan ole sinun asiasi. Voit pohtia valmiiksi tapoja vastata esimerkiksi kielteisiin kommentteihin, asenteisiin ja ennakkoluuloihin esimerkiksi kumoamalla virheellisiä väitteitä. Voit sanoa, ettet todellakaan halua puhua asiasta. Tai voit vastata, että asia ei todellakaan kuulu muille. Voit myös sanoa, että sinua ei kiinnosta keskustella tästä asiasta kyselijän kanssa. Tai voit perustella asiaa sillä, että sinä et ole vanhempasi vaan oma itsesi.

Jos haluat saada kaverisi tai muun läheisesi ymmärtämään paremmin, voit kertoa heille asiallisesti transihmisyydestä.

Yleisiä vääriä käsityksiä transihmisistä on melko paljon. Niihin on kuitenkin vastauksia, joita voit hyödyntää. Tässä on kerrottu muutama tyypillinen ennakkokäsitys ja perusteluja niiden kumoamiseksi.

1. *Kaikki transihmiset ovat homoja tai lesboja.*

Transihmiset voivat olla heteroita, homoja, lesboja tai bi- tai aseksuaaleja kuten ketkä tahansa. Sukupuoli ja seksuaalinen suuntautuminen ovat eri asioita.

2. *Transihmiset eivät ole oikeita naisia tai miehiä.*

Miten ”oikea” nainen tai mies määritellään? Sukupuoli on hyvin monimutkainen asia, johon vaikuttaa muun muassa biologia, kemia ja kulttuuri. Täytyykö ”oikean” miehen tai naisen täyttää kaikki sukupuoleen liittyvät kriteerit kromosomien, sukuelinten, hormonitoiminnan, oman kokemuksen ja kulttuurissa tietyille sukupuolelle määriteltujen ominaisuuksien osalta? Moni muukaan ihminen ei täytä kaikkia kriteerejä. Osa transihmisistä - ensisijaisesti muunsukupuolisista - ei myöskään koe olevansa joko naisia tai miehiä.

3. *Transihmisyyden voi päätellä ulkonäöstä.*

Transihmisyyttä ei useinkaan näe päällepäin. Moni pitää asian yksityisenä, eikä tuo sitä esille julkisesti. Transihmiset ovat samanlaisia kuin muutkin ihmiset. Kuka tahansa, jonka tunnet, voisi olla transihminen. Joidenkin ihmisten kohdalla transihmisyyden on näkyvää, mutta useimpien ei.

4. *Transihmisyyden ei ole totta, vaan seurausta esimerkiksi mielenterveysongelmista tai huonosta lapsuudesta.*

Transihmisyyden on totta ja yksi ihmisenä olemisen tapa. Transihmisyyden ei ole mielenterveyden häiriö. Kaikki asiat, joihin ihmiset saavat lääketieteellistä apua, eivät ole sairauksia.

5. *Transihmiset eivät hyväksy itseään, ja haluavat siksi olla jotain muuta kuin ovat oikeasti.*

Transihmiset haluavat olla omia itsejään aivan kuten muutkin ihmiset. Transihmisyyden ei ole kielteinen ilmiö, ja siksi kaikki eivät pidä sen syiden etsimisestä: miksi etsiä syytä luonnolliselle asialle? Transsukupuolisuus tai muunsukupuolisuus ei tarkoita, että syntymässä määritelty sukupuoli koettaisiin jotenkin huonommaksi kuin jokin muu sukupuoli. Sitä ei vain koeta omaksi. Transvestiitti kokee syntymässä määritellyn sukupuolen omakseen, mutta haluaa ilmentää myös toista sukupuolta.

6. *Transihmisyyden on moraalisesti tai uskonnollisesti väärin.*

Transihmisyyden on osa inhimillistä moninaisuutta eikä se ole moraalinen tai uskonnollinen kysymys. Kukaan ei voi valita miten kokee sukupuolensa. Siksikin on väärin tuomita.

Voi olla vaikeaa tietää etukäteen, miten tuttavasi suhtautuvat asiaan. Reaktiot saattavat olla myönteisiä, kielteisiä tai arvovapaita, mutta myös esimerkiksi hämmentyneitä tai ristiriitaisia. Transihmisyys saattaa olla joillekin vierasta. Saatat kuulla kiusallisia kysymyksiä, sillä kohdatessaan itselleen vieraan asian ihmiset usein unohtavat, millaisista asioista on sopivaa keskustella. Kohdatessasi tungettelevan kysymyksen voit vastata esimerkiksi, ettet tiedä asiasta tai että kysymys on asiaton tai loukkaava. Voit yllättyä siitä, että mielestäsi ihan järkevät ihmiset voivat yhtäkkiä tehdä ymmärtämättömyyttään täysin epäsopivia kysymyksiä. Ei välttämättä kannata vastata ollenkaan, jos kysymyksestä tulee epämukava olo. Tai voit sanoa kyselijälle: ”mitä se sulle kuuluu? tai ”se on yksityisasia”. Monesti kyse on tietämättömyydestä ja uteliaisuudesta eikä henkilökohtaisista asioista kyselevä välttämättä tarkoita loukkaa. Reaktiot saattavat olla myös esimerkiksi kannustavia, rentoja ja ihailevia. Tärkeiden asioiden jakaminen läheisten kanssa voi helpottaa niiden käsittelyä. Lisäksi toinen osapuoli voi rohkaistua kertomaan itselleen ja omalle perheelleen tärkeistä asioista.

Voi olla, että vanhempasi transihmisyys ei aiheuta sinun tai perheesi elämään juurikaan muutoksia. Toisaalta lähipiirissä sillä voi olla vaikutuksia. Voi olla, että vanhempasi työpaikan ilmapiiri, jotkut asuinpaikkanne ihmiset, ystävät tai vaikkapa uskonnollisen yhteisön jäsenet suhtautuvat transihmisyteen torjuvasti. Vaihtoehtona voi tällöin olla joko asian piilottelu tai elinympäristön vaihto. Transihmisen hyvinvoinnin näkökulmasta elinympäristön vaihto saattaa joskus olla parempi vaihtoehto, mutta jotkut saattavat perheensä takia tinkiä omasta hyvinvoinnistaan. Perheenjäsenille saattaa olla vaikeaa joutua tasapainottelemaan ympäristön asenteiden sekä normien ja vanhemman identiteetin välillä. Etenkin alkuun voi olla joskus vaikea löytää tapaa kunnioittaa kaikkien perheenjäsenten tarpeita. Voi olla, että asiaa pohdimalla löydät sekä yhteisön näkemyksistä että vanhemman identiteetistä asioita, joita arvostat.

Etenkin transvestisuus tai muunsukupuolisuus (transgenderiys) voi jäädä vain perheen ja lähimpien tuttavien tietoon. Lähiympäristö näkee sukupuolen korjausprosessin etenemisen melko varmasti vanhempasi ulkoisen olemuksen muuttuessa. Sivistyneessä ympäristössä sukupuolen korjausprosessiin suhtaudutaan asiallisesti tavalliseen elämään kuuluvana asiana.

Voi olla, että vanhempasi transihmisyys vaikuttaa myös siihen, keitä kotonanne vierailee. Muutos voi olla osalle esimerkiksi mieluinen, osalle epätoivottu ja osalle aivan yhdentekevä. Sinun kannattaa kertoa vanhemmallesi ja muulle perheellesi, mitä mahdollinen muutos merkitsee sinun elämässäsi. Jos perhe pyrkii jatkamaan elämää kuten ennenkin, vanhempasi avoimuus saattaa myös auttaa muuttamaan ympäristöä monimuotoisemmaksi ja tasa-arvoisemmaksi.

2.3 Millä nimellä kutsun vanhempaini?

Joistakin asioista on hyvä keskustella vanhempiesi kanssa. Usein on tarpeellista sopia, miten tai millä nimellä vanhempaa kutsutaan. Jos esimerkiksi äitisi haluaa tulla nähdyksi miehenä, hän ei välttämättä halua tulla ainakaan julkisesti kutsutuksi naisen nimellä tai äidiksi. Usein vanhempia ei haittaa, jos heitä kutsutaan yhä äidiksi tai isäksi, vaikka he itse käyttäisivät jotakin toista nimeä itsestään. Monesti etenkin transsukupuoliset eivät kuitenkaan halua muiden ihmisten tietävän taustastaan eivätkä transvestiitit eri rooleistaan. Siksi on tavallista, että lapset kutsuvat vanhempansa muuten isäksi tai äidiksi ihan kuten ennenkin, mutta muiden ihmisten läsnä ollessa käyttävät vanhemmastaan tämän itse valitsemaa nimeä, jota vanhempi haluaa käytettävän.

Uusi nimi voi olla vanhemman virallinen nimi tai vain kutsumanimi: oleellista on, että se tai ne sopivat teidän keskinäiseen vuorovaikutukseenne. Jotkut **transsukupuoliset ja muunsukupuoliset** valitsevat itselleen uuden etunimen, josta ei voi päätellä sukupuolta ollenkaan. Jotkut valitsevan nimen, joka on selkeästi miehen tai naisen nimi. **Transvestiitit** käyttävät usein toisen sukupuolen nimeä ollessaan toisen sukupuolen roolissa eivätkä koko ajan. Voit kysyä vanhemmaltasi, millaisen nimen hän on valinnut itselleen ja milloin hän toivoo sinun käyttävän sitä.

Joskus uudessa sukupuoliroolissa elävä vanhempi saattaa haluta, että häntä ei kutsuta uudella etunimellä, vaan häntä kutsutaan äidiksi tai isäksi sen sukupuolen mukaan, jossa hän elää. Yleensä vanhempia kutsutaan eri nimityksillä riippuen siitä, mitä sukupuolta vanhempi on. Siksi voi tuntua hankalalta, jos ei enää voi pitää äitiään naisena tai isäänsä miehenä. Silloin saattaa tuntua, että se tuttu ihminen katoaa jonnekin ja tilalle tulee uusi. Jos isäsi haluaa tulla kutsutuksi äidiksi tai äitisi isäksi etkä pidä ajatuksesta, voit kertoa, ettet halua tehdä niin. Voit myös kertoa, jos et halua kutsua äitiäsi miehen etunimellä tai isääsi naisen etunimellä. Tällöin vanhempasi voi valita esimerkiksi sukupuolettoman lempinimen, jota sinun on helppo käyttää.

Vanhemmalle kannattaa kertoa myös, millaisia nimityksiä haluaisit käyttää hänestä kavereidesi, seurustelukumppanisi tai muiden sinulle läheisten ihmisten kuullen. Voit päättää, kenelle haluat kertoa vanhemmastasi ja milloin. Pitkäaikainen salailu voi olla raskasta, mutta sinun ei tarvitse jakaa perheesi asioita muiden kanssa, jos et halua. Vanhempi voi itse päättää, miten ja milloin ilmaisee itseään ja miten kertoo taustastaan, mutta voit silti kertoa oman mielipiteesi sinulle tärkeistä asioista. Kannattaa muistaa, että vanhempi voi toivoa sinulta samanlaista huomaavaisuutta: ettet toisi vanhemman transihmisyyttä esille silloin, kun hän ei itse sitä halua.

Olin ala-asteen viimeisillä luokilla kun äitini kertoi, että on transmies. Otin sen silloin tosi raskaasti, koska sen ikäisenä haluaa olla mahdollisimman normaalista perheestä. Nykyään koen äitini transsukupuolisuuden hyvänä asiana itseni kannalta, se on opettanut minut suvaitsevaisemmaksi. Hankalinta on, etten voi käyttää sanaa äiti. Jos kutsuisin toista vanhempaini äidiksi, se herättäisi paljon ihmetystä, koska hän on mies. Isäksikään en häntä koe. Aluksi oli vaikea opetella käyttämään hänen uutta nimeään, kun oli häntä äidiksi 17 vuotta kutsunut. Välillä on vaikeaa puhua mun perheestä, koska en oikein tiedä mitä sanoja käyttäisin. Se herättää myös ihmetystä, kun puhun kahdesta miespuoleisesta vanhemmasta. En oikein tiedä miten päin olisin, kun minulta kysytään, olenko adoptoitu vai miten se on mahdollista. Vaikken ole saanut huonoja kommentteja, se asettaa minut silti todella hankalaan asemaan. En usko että toinen vanhempaini haluaisi minun kertovan menneisyydestään puolitutuille.

- Transmiehen tytär

2.4 Vanhempani tekee elämästäni vaikeaa!

Joskus arkielämän asiat, kuten kavereiden kyläily, saattavat vaikeutua, jos vanhemman transihmisyydestä ei voida olla avoimia. Tällöin on hyvä keskustella koko perheen kesken, miten asia ratkaistaan. Jos haluatte pitää vanhemman vanhemman sukupuolen ilmaisun yksityisasia-
na, on hyvä sopia myös säännöistä kavereidesi mahdollisille yllätysvierailuille. Monesti on kaikkien kannalta mukavampaa, jos sinä voit huoletta kutsua kavereita kylään ja vanhempi saa olla esimerkiksi itselleen mieluisessa asussa ilman yllätyksiä. Voitte päättää esimerkiksi, että ilmoitat vanhemmallesi vierailuista etukäteen tai vanhempasi ilmoittaa etukäteen ajoista, jolloin kyläily ei sovi. Kannattaa neuvotella myös esimerkiksi siitä, miten toivot vanhempasi pukeutuvan esimerkiksi sinulle tärkeään tilaisuuteen tai silloin, kun ystäviäsi on paikalla.

On tärkeää puhua, jos tuntuu, ettei vanhempasi ota huomioon sinun tarpeitasi tarpeeksi hyvin. Monesti etenkin sukupuolen korjaushoidoissa käyvät vanhemmat saattavat elää erityisen raskasta aikaa ja siksi perhe-elämä saattaa jäädä tahattomasti sivuun vanhemman keskityessä hoitoprosessiinsa. Vanhemman käytös tai tunneilmaisu voi muuttua esimerkiksi mahdollisen hormonihoidon seurauksena. Vanhempasi saattaa olla herkempi ja vahvempi kuin ennen. Vaikka vanhempasi suurimmaksi osaksi pysyy samanlaisena kuin ennenkin, hän voi kuitenkin tuntua sinusta erilaiselta kuin ennen. Vanhempi saattaa rakentaa omaa elämäänsä uudelleen voidessaan olla entistä avoimempi omasta itsestään. Voit kertoa vanhemillesi, jos tunnet itsesi laiminlyödyksi tai koet vanhemman tai vanhempien käyttäytyvän itsekkäästi. Jos et halua puhua vanhemmille suoraan, voit kertoa tilanteesta jollekin toiselle aikuiselle, joka voi

tukea vanhempaasi ottamaan sinut huomioon paremmin. Vaikka olisitkin jo melkein aikuinen, vanhempasi kuuluu silti ottaa huomioon hyvinvointisi myös esimerkiksi erotilanteissa tai muissa koko perheelle haastavissa tilanteissa.

Sinua voi ihmetyttää, miksi vanhempasi on kiinnostunut erilaisista asioista kuin aiemmin. Esimerkiksi transvestiittimies voi uskaltaa toteuttaa naisellista puoltaan entistä vapaammin muutenkin kuin ulkoiseen olemukseen liittyen. Hän saattaa hankkia uusia ystäviä, jotka ovat samassa tilanteessa ja kokeilla uusia asioita elämässään. Hän saattaa vaikkapa aloittaa uuden harrastuksen. **Vanhempasi saattaa toteuttaa aiemmin piilossa olleita puoliaan, jotka ovat kuitenkin aina olleet osa häntä.** Hän voi esimerkiksi aloittaa leipomisen tai rakentelun. Tällöin hän ei välttämättä omasta mielestään muutu, vaan uskaltaa olla oma itsensä. Vanhemman voi olla vaikea ymmärtää, miksi sinusta saattaa tuntua, että asiat muuttuvat. Sinun kannattaa kertoa vanhemmallesi, jos sinusta tuntuu esimerkiksi, että hän on erilainen kuin aiemmin tai ettet tunne häntä enää. Voi olla, että lopulta löydätte keskustelemalla uusia, teitä yhdistäviä asioita.

Joskus vanhemman käsitys sukupuolesta voi olla ristiriitainen oman identiteettisi kanssa. Vanhempasi saattaa esimerkiksi pitää meikkiä tärkeänä osana naisellisuutta, vaikka sinä et pitäisi sitä tärkeänä osana omaa tapaasi olla tyttö. Vanhempasi voi korostaa, miten hieno ja miehinen laji nyrkkeily on, vaikka sinun mielestäsi tanssi voi olla aivan yhtä hyvä harrastus pojalle. Voi olla, että sinä pukeudut mielelläsi erityisen tyttömäisiin tai poikamäisiin vaatteisiin, vaikka vanhempasi mielestä sukupuolineutraali ulkonäkö on parempi. Kyse saattaa olla vaiheesta, jolloin vanhempasi vielä rakentaa omaa identiteettiään. Hän saattaa etsiä sopivaa tapaa ilmaista sukupuoltaan, mikä voi heijastua hänen tapaansa suhtautua muiden ihmisten sukupuolen ilmaisuun. Se ei välttämättä tarkoita, että hän pitäisi sinun sukupuoltasi tai sen ilmaisua jotenkin huonona.

Sinun ei kannata huolestua siitä, että vanhempasi ajatukset sukupuolesta ja sen ilmaisusta eroavat siitä, millainen on sinun käsityksesi omasta sukupuolestasi. Perheenjäsenten keskenään erilaiset näkemykset sukupuolesta ovat tavallisia myös niissä perheissä, joissa kukaan perheenjäsenistä ei kuulu sukupuolivähemmistöön. Jokainen kokee ja ilmaisee sukupuoltaan omalla tavallaan eikä väärää tapaa ole. Vaikka tuntuisi, ettei vanhempasi arvosta sinun tapaasi olla tyttö, poika, nainen tai mies, sinä saat pitää kiinni omasta tavastasi kokea ja ilmaista sukupuoltasi.

Vanhempasi on sitä mitä on. Transihmisyyttä ei voi muuttaa, eikä sen syytä löytää mistään sellaisesta, johon sinä olisit tai vanhempasi olisi voinut vaikuttaa. Vanhempasi haluaa tulla kohdatuksi sellaisena kuin hän on. Siksi hän saattaa tuoda esille esimerkiksi uudenlaisia persoonallisuuden piirteitä, jotka hän on aiemmin pitänyt piilossa. Hän on myös saattanut jo

aiemmin vaikkapa pukeutua haluamallaan tavalla esimerkiksi ollessaan yksin. Tietty sukupuolen ilmaisu ei siis välttämättä varsinaisesti muutu, vaan tulee sinulle ja ehkä muillekin näkyvämmäksi. **On tärkeää, että kerrot mitä mieltä itse olet, kysyt kun haluat tietää jotain tai kerrot, jos et halua puhua jostain.** Yleensä asiat helpottuvat siinä vaiheessa, kun perheen tilanne vakiintuu. Muutoksia tapahtuu ja ne ovat yleensä vanhempasi ja usein siten koko perheen hyväksi. On myös hyvä miettiä itse, miksi on itse jotain tiettyä mieltä vanhempansa tavasta ilmaista sukupuoltaan.

2.5 Muu perheeni on eri mieltä kuin minä!

Kaikki perheet ovat hyvin omanlaisiaan. Vanhemman transihmisyys tekee perheestä usein muiden silmissä vielä erityisemmän. Useimmissa perheissä on kaksi vanhempaa, monessa yksi ja joissain kolme tai useampi. Perheen vanhemmat voivat olla samaa tai eri sukupuolta. Useimmiten tunnesiteet ovat tärkeämpiä kuin biologinen sukulaisuus. Jos olet kasvanut perheessä tai yhteisössä, jonka jäsenillä on monenlaisia sukupuolen ilmaisuja tai seksuaalisia suuntautumisia, perheesi voi olla helpompi sopeutua vanhemman transihmisyteen. Jos sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus on perheelle vieras asia, vanhemman transihmisyden ymmärtäminen ja hyväksyminen voi olla työläämpää.

Trans-ominaisuuteni muodostui eroamisen syyksi, ja koska en ollut puolisoni kanssa naimisissa, ei minulle ja lapselleni kuulunut lakisääteistä tapaamisoi-keutta. Monelta taholta kerrottiin, että äidillä on silloin valtuudet päättää lapsen edusta, joten lopulta jouduin vain odottamaan jälkeläiseni täysi-ikäistymistä. Lähetin sitten hänelle kirjeen, jossa selitin taustat uumoillen että koko olemassaoloni oli häneltä salattu. Kuten osoittautuikin. Hän kirjoitti takaisin, ettei ongelmana lainkaan ole sukupuoleni vaan se, että nähtävästi olen syllistynyt johonkin mittavaan vääryyteen, josta kukaan ei suostu puhumaan. Hämmästyneenä (ja helpottuneena selvitettävissä olevasta väärinkäsityksestä) esitin, että antaisimme aikaa tilanteen sulattelulle. Tapasimme kahden vuoden nettiyhteydenpidon jälkeen ja mielestäni välimme ovat jo oikein lämpimät. Tilanteen ratkeaminen on tuottanut ainakin minulle ihan odottamattoman suurta helpotusta ja onnellisuutta.

- *Biologinen isä, transnainen*

Transihmisyys voi vaikuttaa vanhempiesi tai vanhempasi ja hänen puolionsa tai kumppaninsa väleihin hyvin paljon. Ihmisten voi olla hyvin vaikea rakkaudesta huolimatta hyväksyä kumppanissaan sen sukupuolen piirteitä, josta he eivät itse ole seksuaalisesti kiinnostuneita. Ei siis ole odottamatonta, jos perheen aikuisten välillä on tavallista enemmän riitoja. Ero saattaa myös olla mahdollinen, jos vanhempasi kumppani ei hyväksy vanhempasi transihmisyttä. Voi

olla, että se on tullut hänellekin yllätyksenä. Jos pariskunta päättää jatkaa yhdessä, heidän tilanteensa muuttuu. Pariskunta, jonka osapuolet ovat eri sukupuolta muuttuu samaa sukupuolta olevaksi pariaksi ja päin vastoin. Tämä vaikuttaa monesti siihen, miten esimerkiksi heidän ystävänsä ja muut läheiset näkevät heidät ja suhtautuvat heihin.

Toinen vanhempi (tai muut vanhemmat, jos elät perheessä jossa on useampia vanhempia) tai muut läheiset voivat myös huolestua vanhempasi transihmisyyden vaikutuksesta sinuun - tällöin voit aivan hyvin kertoa oman mielipiteesi asiasta. Usein aikuiset eivät tule ajatelleeksi, että vanhempien mahdollinen ero ja siten lapsen joutuminen erilleen toisesta vanhemmastaan voivat tuntua heidän lapsistaan pahemmalta kuin se, että vanhempi ei noudattele sukupuolirooleja. Omista ajatuksista ja tunteista kertominen on erityisen tärkeää silloin, kun vanhempi ja hänen kumppaninsa eivät tule toimeen keskenään, jotta he ymmärtäisivät sinun näkökulmasi, eivätkä yrittäisi päättää asioista puolestasi.

Jokaisella perheenjäsenellä on oma näkökulmansa: kumppani pelkää usein parisuhteensa puolesta ja lapset pelkäävät vanhempansa persoonan tai mielenkiinnon kohteiden muuttuvan. Lisäksi muilla sukulaisilla voi olla aivan omanlaisiaan mielipiteitä. Lasten mielipiteet voivat olla keskenään hyvinkin erilaisia: sisaruksesi saattavat ymmärtää sukupuolen häilyvyyden yhdeksi ihmisyyteen kuuluvaksi asiaksi, vaikka sinä taas saatat ajatella, että transihmisyyden on kummallista. Toisaalta voi myös olla, että sinusta on täysin ymmärrettävää, että vanhempasi haluaa myös tulla nähdyksi sellaisena, mitä kokee olevansa, kun taas sisaruksesi kokevat vanhemman muuttuvan yhtäkkiä joksikin toiseksi ja siksi suhtautuvat asiaan kielteisesti.

Läheisen transihmisyyden on itsessään monelle shokki, mutta perheessä sen vaikutus voi ikäänkuin voimistua. Perheenjäsenet eivät välttämättä suhtaudu aiempaan verrattuna eri tavalla vain transihmisyyttä ilmaisevaan perheenjäseneseen vaan myös toisiinsa. Jos vanhemmat eroavat, he saattavat alkaa kilpailla keskenään lasten suosiosta. Toinen vanhemmista saattaa esimerkiksi ottaa transiasian hyvin raskaasti, sulkeutua ja jättää liikaa vastuuta lapsille. Vanhempi, joka on transihminen saattaa esimerkiksi jättäytyä lapsilleen etäiseksi pelätessään tekevänsä jotain väärin. Vanhemmat voivat myös olla esimerkiksi poikkeuksellisen väsyneitä, aggressiivisiä tai lempeitä. Joku sisaruksista saattaa olla vihainen sille vanhemmalle joka on transihminen, toinen taas jostain syystä sille tai niille jotka eivät ole. Perheenjäsenet saattavat riidellä keskenään siitä, mitä mieltä koko transiasista tulisi olla. Sinä saatat olla kaiken tämän keskellä miettien, miten yhden perheenjäsenen sukupuoli saa koko perheen sekaisin.

On myös aivan mahdollista, että transihmisyyden ilmituleminen parantaa perheen tilanetta. Esimerkiksi transihmisyyttä koskevalle salailulle ei välttämättä ole enää tarvetta. Vanhemmat ovat lisäksi saattaneet aiemmin riidellä transihmisyyteen liittyvistä asioista. Kun asiasta voidaan keskustella avoimesti, riidoille ei välttämättä enää ole niin paljon syytä.

Transihmisyys voi olla selitys monelle sellaiselle asialle, joka on salaisuutena hämmentänyt perheenjäseniä ja aiheuttanut esimerkiksi epäluuloisuutta. Vanhemman mahdollisuus olla oma itsensä voi myös tuoda perheenjäseniä lähemmäs toisiaan uudenlaisen avoimuuden ja esimerkiksi uusien yhteisten harrastusten tai kiinnostuksen kohteiden muodossa.

Kerroin lapsilleni transvestiittisuudestani heidän ollessaan teini-ikäisiä. Arvelin lasteni aavistelevan, että minulla on salaisuus. Tyttäreni oli kavereidensa kanssa pohtinut, voisivatko kotoa löydetyt meikit olla isän, ja miksi isällä olisi meikkejä. Avoimuus on lähentänyt minua ja tytärtäni entisestään: olen muun muassa saanut häneltä meikkivinkkejä ja vaatteita lainaan. Olemme myös saaneet kauneushoidosta yhteistä ajanvietettä. Poikani suhtautuu asiaan neutraalisti, mikä on ymmärrettävää.

- Isä, transvestiitti

Muu perheesi ei välttämättä ymmärrä ollenkaan, miksi sinusta tuntuu tietynlaiselta tai miksi olet huolissasi jostain asiasta. Tällöin on hyvä selittää, miltä itsestä tuntuu ja miksi. Sisarusesi esimerkiksi eivät välttämättä ymmärrä, miksi et halua käyttää vanhemmasta samaa nimeä kuin he. On hyvä sopia sisarusten kanssa, voiko vanhemman tilanteesta puhua omien kavereiden kanssa avoimesti, sillä usein asiat leviävät tahtomattakin eteenpäin. Koko perheen kanssa kannattaa sopia siitä, millä nimellä vanhempaa kutsutaan, miten avoimesti transihmisyydestä puhutaan sekä muista asioista, jotka vaikuttavat koko perheeseen.

Vaikka keskustelu voi olla vaikeaa, se on yleensä ainoa tapa saavuttaa yhteisymmärrys. Koska jokainen pitää omaa näkökantaansa oikeana ja perusteltuna, on tärkeää kertoa mitä mieltä sinä olet! Transihmisyys ei mene vanhemmastasi pois, mutta jos vanhempasi ja muu perheesi tietää mitä mieltä olet, he voivat tehdä asiasta sinulle helpomman. Omien ajatusten jakaminen voi auttaa myös sisarusia ja vanhempia käsittelemään asiaa, sillä sinulla saattaa olla mielipiteitä ja näkökulmia, joita he eivät itse ole tulleet ajatelleksi. **Keskustelun avulla perhe voi myös poistaa epätietoisuutta transihmisyyteen liittyvistä asioista.** Perheenjäsenten voi olla helpompi ymmärtää, mitä transihmisyys merkitsee, jos asiasta voidaan keskustella. Vanhempasi voi kertoa, miksi hänestä tuntuu oikealta esimerkiksi pukeutua tietyllä tavalla. Jokaisen ihmisen kokemus sukupuolestaan on yksilöllinen, joten toista voi ymmärtää vain ajatuksia jakamalla.

2.6 Miltä vanhemmastani tuntuu?

Vanhemman näkökulma on tietenkin aivan omalaisensa ja sitä on hyödyllistä ymmärtää, vaikei olisikaan samaa mieltä kaikesta. Vanhemman ajatuksiin ja tekemisiin vaikuttaa paljon se, millaisessa ympäristössä hän on kasvanut ja nyt elää. Hyväksyvä ympäristö antaa enem-

män tilaa elää yhteisymmärryksessä sukupuolensa kanssa ja olla avoin tilanteestaan. Kaikkien ei kuitenkaan ole helppoa elää transihmisyytensä kanssa, sillä ulkopuoliset asenteet eivät aina ole myönteisiä. Voit pohtia, miltä sinusta tuntuisi, jos joku sanoisi, että sinun ulkonäkösi, elekielesi tai sukupuolesi on väärä ja jos sinulle olisi sanottu näin lapsesta lähtien.

Jokaisen ihmisen tapa kokea ja ilmaista sukupuoltaan on omanlaisensa. Joskus ympäristö ei hyväksy tai ymmärrä erilaisia sukupuolikokemuksia ja -ilmaisuja. Usein ihminen määrittellään mieheksi tai naiseksi vain kehon ja juridisen sukupuolen perusteella, vaikka henkilö ei itse pitäisi määritelmästä. On hyvin vaikeaa, jos joutuu tekemään itselleen epämiellyttäviä asioita muiden ihmisten odotusten takia. Moni transihminen kokee epämiellyttävänä itselle vieraan roolin. Jotkut kokevat myös oman kehonsa hyvin vieraaksi, mikä aiheuttaa pahaa oloa. **Transihmiset haluavat ja ansaitsevat mahdollisuuden olla sellaisia kuin kokevat olevansa, vaikka se joskus vaatiikin muilta ihmisiltä sopeutumista.**

Moni on kasvanut maailmassa, jossa on suhtauduttu kielteisesti jopa lasten leikkimieliseen tai kokeilevaan tapaan pukeutua vaatteisiin, joita kaikki eivät pidä lapsen sukupuolelle sopivina. Monelle maailma on ollut paikka, jossa on vain miehiä ja naisia eikä muuta. Jos syntyy pojaksi, kasvaa mieheksi ja jos syntyy tytöksi, kasvaa naiseksi. Moni transihminen on ajatellut olevansa ainoa, josta tuntuu, ettei oma sukupuoli ole niin yksiselitteinen. Tämän takia hän on saattanut ryhtyä muiden mieliksi olemaan sellainen, kuin hänen on odotettu olevan. Monet ovat ajatelleet, että kun menee naimisiin ja hankkii lapsia, alkaa tuntea itsensä samanlaiseksi kuin muutkin. Voi olla, että sinunkin vanhempasi on aiemmin kokenut näin ja vasta myöhemmin hyväksynyt itsensä.

Vaikka salailun alkuperäinen tarkoitus on ollut tehdä asiat kaikille helpommaksi, salailulla ja teeskentelyllä voi saada vahinkoa aikaan. Usein avoimuus on lopulta paras ratkaisu. Samalla transihminen saattaa aiheuttaa kielteisiä tunteita lähimmäisissään. Pahimmassa tapauksessa esimerkiksi perhe voi ajautua hajoamispisteeseen ja työkaverit saattavat vieroksua. Transihmisen on kuitenkin oman hyvinvointinsa takia saatava elää avoimesti omana itsenään. Voidakseen tehdä näin hän saattaa joutua luopumaan monesta asiasta, kuten perhesuhteista, työpaikasta ja ystävistä. Transihmisyyteen voi kohdistua monia väärinymmärryksiä ja ilkeitä asenteita, joita vanhempasi saattaa joutua kohtaamaan. **Avoimuus transihmisyydestä voi siis olla vanhemmallesi hyvin vaikea asia, jonka käsittely edellyttää häneltä aikaa ja rohkeutta yhtä paljon kuin sinultakin.**

Sukupuolen korjaushoidot ovat vielä oma juttunsa, joka koskettaa lähinnä transukupuolisia ja osaa muunsukupuolisista. Hoidoilla on tarkoitus saada henkilön kehoa muokattua lääketieteen avulla vastaamaan hänen omaa kokemustaan sukupuolestaan. Vanhempasi ulkonäkö saattaa siis muuttua pysyvästi. Hoitona on yleensä hormonihoito ja/tai leikkaushoidot. Kaikki

eivät koe tarvitsevansa yhtä paljon kehon muokkausta kuin toiset. Sinun kannaltasi ei ole oleellista, millaisia hoitoja vanhempasi käy läpi. Kannattaa vain tiedostaa, että korjaushoidot voivat olla itsessään rankkoja, vaikka yleensä kaikista vaikeinta on ympäristön suhtautuminen. Jos olet kiinnostunut hoidoista tai niihin liittyvistä asioista voit kysyä suoraan vanhemmiltasi tai esimerkiksi etsiä tietoa Transtukipisteen nettisivuilta.

Yleensä vanhemman tilanne ei ole jatkuvassa kaaoksessa ja muutoksessa. Kun transihminen on voi vapaasti olla sitä sukupuolta mitä kokee olevansa, hän voi jatkaa rauhassa elämäänsä samanlaisena ihmisenä kuin muutkin. Transvestiiteille ja transgendereille/muunsukupuolisille tärkeintä on se, että heidän omanlainen tapansa ilmentää ja kokea sukupuoltaan tulee muiden ihmisten näkemäksi ja hyväksymäksi. Transsukupuolisilla tämä edellyttää korjaushoitojen lisäksi usein sitä, että sukupuoli on virallisesti vahvistettu oikeaksi. Monille transihmisyyks on vain yksi osa elämää, eikä se hallitse kaikkea. Tarkoituksena on olla oma itsensä.

Parhaiten voit halutessasi näyttää tukeasi vanhemmallesi osoittamalla, että hyväksyt hänet sellaisena kuin hän on ja kohtelemalla häntä samoin kuin ennenkin. Vanhemmalle itselleenkin voi olla vaikeaa pohtia, miten esimerkiksi yhdistää isän rooli naisen rooliin tai äidin rooli miehen rooliin. Transihmisyyks voi olla vanhemmallekin monella tapaa vaikea asia. Sinun ei tarvitse huolehtia vanhempasi mahdollisista ongelmista, mutta on hyvä tietää, että sellaisia saattaa olla. Luultavasti olette siis kumpikin epävarmoja siitä, miten tulisi toimia, ja siksi asioista onkin hyvä jutella. **Tunteiden, ajatusten ja mielipiteiden jakaminen on teille kummallekin hyödyksi.**

3 Mistä saan lisää tietoa tai apua?

Tietoa, apua ja tukea voi saada ottamalla yhteyttä Setan Transtukipisteen työntekijöihin puhelimitse, netissä tai käymällä sovitulla ajalla toimistolla paikan päällä. Transtukipisteessä autetaan transihmisten lisäksi heidän läheisiään. Voit keskustella ammattilaisen kanssa kahden kesken tai osallistua läheisten vertaisryhmään, jossa on muita samassa tilanteessa olevia. Transtukipisteen työntekijöihin voi ottaa yhteyttä myös puhelin- tai nettipäivystyksen tai sähköpostin avulla.

Myös oman paikkakuntasi Setasta tai muista jäsenjärjestöistä voi saada apua joka on lähellä sinua. Joissain Setan paikallisjärjestöissä työskentelee sosiaalityöntekijä, jolta voi pyytää apua. Omalta paikkakunnaltasi saattaa löytyä myös vertaisryhmiä ja/tai puhelin- tai nettipäivystystä. Tarkemmat tiedot saat paikallisjärjestöjen nettisivuilta.

Voit myös keskustella asiasta esimerkiksi koulukuraattorin tai -psykologin kanssa. Voit viedä mukanaesi esitteitä tai muuta tietoa, jos epäilet heidän tietoutta asiasta. Heidät voi myös ohjata lukemaan tietoa Setan Transtukipisteen nettisivuilta tai soittamaan Transtukipisteelle.

4 Vanhempi, läheinen tai ammattilainen: näin voit käyttää tätä tekstiä

Tämä opas on tarkoitettu ensisijaisesti yli 12-vuotiaille nuorille, jotka tarvitsevat tietoa ja tukea kohdatessaan vanhempansa transihmisyyden. Asia voi kuitenkin olla monille muillekin ihmisille hämmentävä ja vieras, joten tästä tekstistä voi olla hyötyä esimerkiksi perheen läheisille, ammattilaisille ja tietenkin vanhemmalle itselleen, silloin kun halutaan käsitellä asiaa nuoren kanssa. Opasta voi soveltaa myös silloin, kun halutaan käsitellä jonkun muun nuorelle läheisen aikuisen transihmisyyttä. **Nuori voi hyötyä eniten rauhallisesta ja rakentavasta ilmapiiristä, joka antaa tilaa nuoren omalle näkökulmalle.** Vanhemman tai muun aikuisen on tärkeää kyetä sivuuttamaan hetkeksi omat tuntemuksensa, vaikka se ei aina olekaan helppoa haastavissa perhetilanteissa. Etenkin läheisille aikuisille saattaa syntyä tilanteesta erilaisia tunnereaktioita, jotka olisi paras käsitellä muiden aikuisten kanssa. On tärkeää antaa nuoren tunteille ja ajatuksille tilaa. Ammattilaisen tai muun vastaavassa asemassa olevan aikuisen ei kannata nostaa liikaa esille omia näkemyksiään tai ennakkokäsityksiään, vaan kuunnella, mitä nuorella on sanottavanaan.

Tekstin painopiste on nuoren eikä vanhemman tukemisessa. Tosiasia on, että transihmisillä on lapsia, joiden elämään vanhemman toiminta vaikuttaa suoraan. Transihmisten lapsille ei ole juurikaan tarjolla esimerkiksi vertaistukea tai muuta toimintaa, jossa he voisivat jakaa ajatuksiaan muiden samassa tilanteessa olevien kanssa. Tieto vanhemman epätyypillisestä tavasta ilmaista sukupuolta voi olla nuorelle jonkinlainen kriisi. Vanhempi itse on saanut yleensä totutella ajatukseen sukupuolestaan ajan kanssa. Nuoren ja muiden läheisten näkökulmasta kyseessä voi olla suuri ja äkillinen muutos. On tärkeää että aikuiset pysyvät rauhallisina ja tukevat nuorta asian käsittelyssä. Jos nuoren on vaikea keskustella asiasta, hän voi lukea materiaalin itsenäisesti.

Vanhemman elämäntilanne vaikuttaa koko perheen elämäntilanteeseen. Vanhemman sukupuoli-identiteetti tai -ilmaisu, etenkin valtavrasta eroavan, vaikuttaa siihen miten yhteiskunta kohtaa koko perheen. Pieni lapsi ei välttämättä tiedosta, millaisia odotuksia esimerkiksi sukupuolesta ympäristö asettaa hänen vanhemmalleen ja millaisia ristiriitoja näiden odotusten ja vanhemman sukupuoli-identiteetin tai -ilmaisun välille voi kehittyä. Hän muodostaa käsityksen perheestään sen perusteella, miten hän henkilökohtaisesti kokee perheensä ja vanhempansa. Nuoren kohdalla tilanne on erilainen. Vanhemman valtavrasta eroavan tilanteen ymmärtäminen voi aiheuttaa esimerkiksi häpeää ja pelkoa leimaantumisesta. Nuori on tietoinen ympäristön ennakkoluuloista ja saattaa itsekin omaksua samoja käsityksiä.

Perheet ja niiden jäsenet ovat keskenään hyvin erilaisia, ja tämä pätee myös niihin perheisiin, joissa vanhempi sattuu olemaan transihminen. Muun muassa perheen elinympäristö, sosiaaliset suhteet, perheen arvot ja tapa jolla transihmisyyden tulee esille vaikuttavat siihen, mi-

ten nuori kokee asian. **Jokaisella nuorella on oma tapansa tarkastella tilannetta ja yhden huolenaiheet voivat olla toiselle helpotus.** Tässä oppaassa käsitellään yleisimpiä nuorissa ajatuksia herättäviä kysymyksiä, joita voi käyttää hyödyksi nuoren kanssa keskustellessa. Kannattaa kuitenkin muistaa, että nuoren tuen tarve on yksilöllistä, joten on tärkeää, ettei tee etukäteen oletuksia tilanteesta.

On melko tavallista, että ammattilaisilla ei ole tarpeeksi tietoa sukupuolen moninaisuudesta. Kyse voi olla erilaisista tietotasoista tai vanhentuneesta tiedosta. Ennakkoluuloitakaan eivät ole epätavallisia. Käsitykset sukupuolesta perustuvat usein *normeihin*, joita ei välttämättä ymmärrätä kyseenalaistaa, vaikka kohtaisia asiakkaan joka esimerkiksi kertoo olevansa sukupuoleton. **Normien kyseenalaistaminen on helpompaa, kun saa tarpeeksi tietoa.** Siksi onkin toivottavaa, että ammattilaiset perehtyisivät aiheeseen voidakseen auttaa asiakkaita mahdollisimman hyvin. Perehtyminen tulee tehdä ennen ensimmäistä asiakasta, jotta koko aihe ei personoidu häneen. Esimerkiksi sateenkaariperheiden vanhemmat voivat turhautua, kun joka palveluun pitää viedä mukanaan tietoa sateenkaariperheistä voidakseen selittää oman perhetilanteensa ilman ihmettelyä. Nuorelle tilanne voi olla sama: on vaikeaa puhua vanhemman transihmisyyden aiheuttamista tunteista ihmiselle, joka ei ymmärrä mistä puhutaan. Voit aloittaa aiheeseen tutustumisen tämän tekstin lukemisesta.

Kun työskennellään nuoren kanssa, jonka vanhempi on transihminen, on syytä keskittyä nuoren tukemiseen sen sijaan, että pohdittaisiin transihmisten sopivuutta vanhemmiksi. Vanhemman sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöön kuulumisen ei aiheuta nuorille mitään erityisiä vaikeuksia eikä vaikuta nuoren sukupuolen kokemukseen tai seksuaaliseen suuntautumiseen. **Nuoren kannalta ei ole hyödyllistä, että hänen vanhempansa pätevyys kyseenalaistetaan.** Nuorten omat huolet liittyvät lähinnä siihen, muuttuuko hänen ja vanhemman suhde näkyväksi tulevan transihmisyyden myötä, ja siihen, miten ympäristö suhtautuu vanhempaan ja perheeseen. Nuoren itsensä esille nostamat huolet ovat niitä, joihin tulee vastata.

Tyypillistä on, että nuorten suhtautuminen etenee vaiheittain: aluksi muutos saattaa tuntua esimerkiksi vastenmieliseltä, hämmentävältä tai pelottavalta, mikä voi johtua itselle tuntemattoman asian kohtaamisesta tai sen merkityksestä perheelle. Vanhempi on saattanut koko ikänsä kokea sukupuolensa epätyypillisesti ja kenties myös ilmaista kokemustaan rajoitetusti, mutta asian tullessa ilmi nuori kokee sen muutoksena. Nuoren reaktio koettuun muutokseen saattaa olla mitä tahansa: esimerkiksi pelkoa, vihaa, epävarmuutta, huolta tai helpotusta. Toivottavaa on, että lopulta nuori hyväksyy asian ja sopeutuu tilanteeseen. Sopeutuminen voi olla esimerkiksi etäisyyden ottamista tai tuen osoittamista. Ei ole erityisen tärkeää, että nuori osoittaisi täyden tuen vanhemmalleen, vaan tärkeintä on, että nuori itse saisi valmiuksia kohdata asian ja toimia itselleen parhaalla tavalla.

Lähteet

Canfield-Lenfest, Monica 2008. Kids of Trans Resource Guide. Colage Kids of Trans Program. <http://www.colage.org/resources/kot/>

Children with Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Parents. The American Academy of Child and Adolescent Psychiatry. Luettu 11.1.2013.

http://www.aacap.org/cs/root/facts_for_families/children_with_lesbian_gay_bisexual_and_transgender_parents

Donaldson James, Susan 2012. Transgender Parent: Child's Journey When Mom Becomes Dad. Abc News. Luettu 14.1.2013. <http://abcnews.go.com/Health/transgender-parenting-children-cope-mom-dad/story?id=16010681>

Goldman, Russel. 'My Mommy Is a Boy'. Abc News. Luettu 11.1.2013.

<http://abcnews.go.com/Health/story?id=4536604&page=1>

Hines, Sally 2006. Intimate Transitions: Transgender Practices of Partnering and Parenting. Sociology-lehti, SAGE publications.

Lev, Arlene Istar 2004. Transgender Emergence. Therapeutic Guidelines for Working with Gender-Variant People and Their Families. The Haworth Clinical Practice Press, New York.

Kuosmanen, Paula & Jämsä, Juha (toim.) 2007. Suomalaiset sateenkaariperheet sosiaali- ja terveystalouksissa ja koulussa. Edita, Helsinki

Mustola, Kati & Pakkanen, Johanna 2007. Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa. Like, Keuruu.

What's It Like Growing Up With A Transgender Parent? Sharon Shattuck Knows. Haastattelu palvelussa Autosraddle. Luettu 11.1.2013 .<http://www.autostraddle.com/sharon-shattuck-and-project-dad-the-autostraddle-interview-140438/>

<http://www.gender-id.com/TsInfo/Family/NeedsOfChildren.htm>

http://www.fira.ca/cms/documents/168/when_dad_becomes_mom.pdf

<http://www.gendercentre.org.au/42article4.htm>

<http://www.australianhumanitiesreview.org/archive/Issue-August-1997/gunther.html>

<http://www.psychology.org.au/assets/files/lgbt-families-lit-review.pdf>